

BEYNƏLXALQ QEYRİ-HÖKUMƏT TƏŞKİLATLARININ BEYNƏLXALQ HÜQUQ SUBYEKTLİLİYİ VƏ BEYNƏLXALQ-HÜQUQİ TƏNZİMETMƏ MƏSƏLƏLƏRİ

Elnarə Mirzəyeva*

Xülasə

Beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatları beynəlxalq münasibətlərdə bir hüquqi şəxs kimi iştirak etdikləri üçün təbiət baxımından şəxsiyyətləndirilir. Hər beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatı xarici cəhətdən təcrid olunmuşdur - öz adı, dövlət mənsubiyyəti, öz nizamnaməsi və s. Beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatlarının beynəlxalq hüququn digər subyektləri üçün xarakterik olan bütün hüquqi subyekt əlamətləri yoxdur. Beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatlarının beynəlxalq hüquq normalarını yaratmaq və tətbiq olunmasını təmin etmək qabiliyyəti yoxdur - bunlar qanun yaradıcılığı və hüquq-mühafizə funksiyalarına tam sahib deyillər. Beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatlarının hüquq subyektliliyinin əhatə dairəsinə gəldikdə, burada biz beynəlxalq hökumət-lərərası təşkilatlar üçün tanındığı dərəcədə tanınmağın mümkünsüz olduğunu düşünürük. Beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatlarının hüquq subyektliliyi, təşkilatın məşvərətçi statusu ilə məhdudlaşan sırf funksional xarakter daşıyır.

Açar sözlər: *QHT, beynəlxalq hüquq, hüquq subyektliliyi, hüquq və vəzifələr, fəaliyyət qabiliyyəti, iradə ifadəsi, hüquq münasibəti, beynəlxalq təşkilatlar.*

Əlbəttə beynəlxalq hüquq doktrinası beynəlxalq münasibətlərin konkret faktlarını kor-koranə izləməməlidir. Onun vəzifəsi, ilk növbədə, beynəlxalq hüquq və digər beynəlxalq münasibətlərdəki tendensiyaları izləmək, yeni ortaya çıxan hadisələrin səbəblərini və əsaslarını müəyyənləşdirmək və onların inkişafı üçün proqnozlar hazırlamaqdır.

Trendlər beynəlxalq QHT-lərin obyektiv olaraq beynəlxalq hüquq subyektlərinə daxil olduqlarını iddia etdikləri istiqamətdədir.

“Hüquq subyekti” anlayışının özü ümumi hüquq nəzəriyyəsi tərəfindən inkişaf etdirilir və ümumiyyətlə hüquqla əlaqəli bir “subyekt” nəzərdə tutur, yəni burada söhbətin milli hüquq və ya beynəlxalq hüquqdan getdiyi göstərilir.

Ən çox yayılmış tərifi görə, hüquq subyekti, ona qanuni hüquq və vəzifələr bəxş edən bir hüquqi norma ilə əvvəlcədən müəyyən edilmiş bir hüquqi münasibətdə iştirak edə bilən bir şəxs və ya ictimai bir qurum kimi qəbul edilməlidir [9].

Bundan əlavə, hüquq normaları (obyektiv mənada hüquqa sahib olan) ilə belə bir statusa sahib olan hüquq subyektləri və qanunla tənzimlənən ictimai münasibətlərdə (hüququ subyektiv mənada həyata keçirməkdə) həqiqətən iştirak edən hüquq münasibətləri subyektləri də fərqlənir.

“Hüquq subyekti” anlayışı “hüquqi münasibət” anlayışı ilə sıx bağlıdır. Hüquq münasibətləri hüquq normaları ilə tənzimlənən iradəli, üst quruluşlu

* Hüquq üzrə fəlsəfə doktoru, Bakı Dövlət Universiteti

ictimai münasibətlər kimi başa düşülür. Hüquq münasibətləri digər iradi münasibətlərdən hüquq normalarında müəyyən edilmiş qanuni hüquq və vəzifələrin tərəflərinin (hüquq subyektlərinin) olması ilə fərqlənir. Hüquq subyektliyi hüquqi münasibətlərin məcburi elementidir.

Beynəlxalq münasibətlər əksər hallarda beynəlxalq hüquq normaları ilə vasitəçilik edir, yəni reallıqda hüquqi münasibətlər kimi çıxış edirlər.

Beynəlxalq hüquq dərslində beynəlxalq hüquq subyektinə aşağıdakı tərif verilir: "Beynəlxalq hüququn subyektliyi beynəlxalq hüququn ümumi normalarına və ya beynəlxalq hüquqi aktların göstərişlərinə uyğun olaraq ortaya çıxan beynəlxalq hüquq və vəzifələrin daşıyıcısıdır. Eyni zamanda, davranışı beynəlxalq hüquqla tənzimlənən və beynəlxalq publik (hökumətlərarası) hüquq münasibətlərinə daxil olan və ya ola biləcək bir şəxsdir (kollektiv mənada)" [7, s.57].

Beynəlxalq hüquq aktlarında "beynəlxalq hüquq subyektliyi" anlayışı istifadə olunur. 23 May 1969-cu il tarixli Beynəlxalq müqavilələr hüququ haqqında Vyana Konvensiyasının 3-cü maddəsində dövlətlər və digər beynəlxalq hüquq subyektləri arasında bağlanan beynəlxalq müqavilələrdən bəhs olunur.

Beynəlxalq müqavilələr hüququ haqqında Vyana Konvensiyasının 3-cü maddəsində və Dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlar və ya beynəlxalq təşkilatlar arasında 21 Mart 1986-cı il tarixli Konvensiyada bir və ya bir neçə beynəlxalq təşkilatın, həmçinin dövlət və belə beynəlxalq təşkilat olmayan təşkilatın da iştirakçı kimi çıxış etdiyi beynəlxalq sazişlərdən söhbət gedir [2, s.151].

Beynəlxalq hüquqda kimin beynəlxalq hüququn subyektliyi ola biləcəyini həll edən ümumiyyətlə tanınmış normalar mövcud deyil. Mövzularının əhatəsini məhdudlaşdıran yalnız beynəlxalq təcrübə mövcuddur. Beynəlxalq hüquq subyektlərinin dairəsini sonsuzluğa qədər genişləndirməyin əslində beynəlxalq hüququn inkarına səbəb olduğuna inanılır. Buna görə də, fikrimizcə, bu məsələni düzgün həll etmək üçün bu və ya digər qurum üçün beynəlxalq hüquq subyektliyinin statusunu tanımağa əsas verən meyarları müəyyənləşdirmək lazımdır.

Müasir beynəlxalq hüquq, onların hüquqi təbiəti nöqtəyi-nəzərindən, həmçinin beynəlxalq hüquq və öhdəliklərinin əhatəsi baxımından beynəlxalq hüquq subyektlərinin mümkün olan fərqlərinə işarə edir. Bu o deməkdir ki, beynəlxalq hüquq subyektlərinin hüquqi statusu fərqli ola bilər. Təcrübədə hüquqi status beynəlxalq hüquq subyektinə hansı hüquq və vəzifələrin verildiyindən və nə dərəcədə verildiyindən, yəni, söhbət hüquq qabiliyyətinin əhatə dairəsindən gedir.

Beynəlxalq hökumətlərarası təşkilatlar beynəlxalq QHT-lərin fəaliyyətinin müəyyən aspektlərini tənzimləyən və beynəlxalq hüquq subyektliyinin müəyyən elementləri ilə təmin edən xüsusi aktlar qəbul edirlər.

Beynəlxalq QHT-lər, bu və ya digər şəkildə beynəlxalq hüququn əhatə dairəsindədir, fəaliyyətləri beynəlxalq hüquq normaları ilə ciddi şəkildə tənzimlənir. Bu, Beynəlxalq QHT-lərin beynəlxalq təşkilatlar sistemində dolayısı ilə tanınması, onlara məsləhətçi statusu verilməsi yolu ilə əldə edilir. Bu Beynəlxalq

xalq QHT-lərə müəyyən hüquq və vəzifələrin verildiyi deməkdir. Öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi halında, beynəlxalq Beynəlxalq QHT-lərə qarşı müəyyən sanksiyalar tətbiq oluna bilər, yəni, fəaliyyətləri məhdud ola bilər və ya ümumilikdə məşvərətçi statusundan məhrum edilə bilər.

Beləliklə, yuxarıda göstərilənlər əsasında beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatları əminliklə beynəlxalq hüququn subyektləri kimi təsnif edilə bilər.

Ümumiyyətlə, Bir hüquq subyektliyi və xüsusən də beynəlxalq hüquq subyektliyi anlayışı başqa bir anlayışla - "beynəlxalq hüquq subyektliyi" ilə sıx bağlıdır. Klassik mənada hüquq subyektliyi hüquq qabiliyyəti və birlikdə götürülmüş fəaliyyət qabiliyyətidir, yəni, hüquqi fəaliyyət qabiliyyəti deməkdir. Eyni zamanda, hüquq qabiliyyəti, məsuliyyət üçün məsuliyyəti də nəzərdə tutur, yəni, qanunsuzluqlarına görə cavab vermək qabiliyyəti [6, s.394].

Hüquq subyektliyi hüququn subyektliyi olmaq bacarığı və ya bu vəziyyətdə beynəlxalq hüquq (yəni hüquq qabiliyyəti), habelə hüquq və vəzifələri olanları öz hərəkətləri ilə həyata keçirmək və bunun üçün müəyyən məsuliyyəti daşımaq (fəaliyyət qabiliyyəti) kimi başa düşülür.

Hüquq subyektliyi hüququn subyektliyi olmaq bacarığı və ya bu vəziyyətdə beynəlxalq hüquq (yəni hüquq qabiliyyəti), habelə hüquq və vəzifələri olanları öz hərəkətləri ilə həyata keçirmək və bunun üçün müəyyən məsuliyyəti daşımaq (fəaliyyət qabiliyyəti) kimi başa düşülür.

Deməli, hüquqi subyektliyi hüquq qabiliyyəti baxımından subyektlərin xüsusi bir elementidir və hüquq normaları ilə əlaqələndirilir və bu subyektlərin müstəqil olaraq digər subyektlərdən asılı olmayaraq beynəlxalq hüquq və öhdəliklərin daşıyıcısı olmaq bacarığını, hüquqi münasibətlərin iştirakçısı olmaq qabiliyyətini əldə etməsidir.

G.V.İqnatenko yazır ki, "hüquq subyektliyinin obyektiv meyarı müstəqil fəaliyyət göstərmək, iradə ifadə etmək, beynəlxalq hüquq münasibətləri iştirakçılarının hüquq və vəzifələrini müəyyən edən hüquq normalarını müstəqil həyata keçirmək üçün hüquqi qabiliyyətdir" [3, s.213]. Beynəlxalq hüquq subyektinin əsas elementi, hüquq normaları ilə təmin edilmiş və hüquq münasibətləri üçün ilkin şərt kimi çıxış edən hüquq qabiliyyətidir.

Hüquq qabiliyyəti, bu hüquq və vəzifələrə sahib olma qabiliyyətini dəqiq xarakterizə edən bir keyfiyyət kimi başa düşülür. Bu vəziyyətdə hüquq və öhdəliklərə sahib olma ehtimalını faktiki sahiblikdən ayırmaq lazımdır.

Beynəlxalq hüquq münasibətləri subyektində hüquq qabiliyyətinin olması şəxsiyyətləşdirmə, xarici təcrid, muxtar iradə, beynəlxalq hüquq normalarının yaradılmasında iştirak kimi bir sıra əlamətlərlə müəyyən edilir [8, s.98].

Beynəlxalq QHT-lər təbiət baxımından fərdiləşdirilir, çünki beynəlxalq münasibətlərdə bir hüquqi şəxs kimi iştirak edirlər. Hər bir Beynəlxalq QHT zahirən ayrıdır - öz adı, dövlət mənsubiyyəti, öz nizamnaməsi və s. əlamətlərə malikdirlər.

V.V.Boqatirev iradənin həm subyektiv, həm də obyektiv mənada hüququn ilkin kateqoriyası olduğunu yazır. Bu o deməkdir ki, subyektiv hüquqların meydana çıxması fərdlərin həm ayrı, həm də kollektiv təşkil edən iradi hərəkətlərini tələb edir. Hüquqi təsiri baxımından hüquqi bir iradə ya hüquq yaradan ola bilər, yəni, obyektiv mənada hüququn formalaşdırılması (dövlətin müstəsna səlahiyyətləri) və ya tətbiq etmə hüququ (hər hansı bir şəxsin bacarığı) ola bilər. Beynəlxalq QHT-lərin obyektiv qanunun beynəlxalq hüquq subyektləri arasında spesifik hüquqi münasibətləri təşkil edən subyektiv hüquq və öhdəliklərdə tətbiqini həyata keçirən hüquqi faktlar olan hüquqi və ya qeyri-hüquqi hərəkətlərdə, iradə ifadələrində ifadə olunan hüquq tətbiq etmə iradəsi vardır [1, s.8].

Beynəlxalq hüququn əsas tanınmış subyektlərinə - dövlətlərə və beynəlxalq təşkilatlara gəldikdə, onların hüquq qabiliyyətləri mübahisəsizdir - hüquq və vəzifələri ola bilər və edə bilərlər, yəni, birmənalı şəkildə beynəlxalq hüququn subyektləridir. Onların oxşar statusu həm beynəlxalq aktlarla, həm də mövcud meyarlar və ya əlamətlərlə müəyyən edilir.

Beynəlxalq QHT-lərin hüquq qabiliyyətinə (hüquqlara sahib olma potensialı və faktiki vəziyyət haqqında) qərar verərkən, fikrimizcə, aşağıdakı ilkin şərtlərdən yola çıxmaq lazımdır:

- beynəlxalq hökumətlərarası təşkilatlardan fərqli olaraq Beynəlxalq QHT-lərin yaradılması daxili hüquq normaları ilə tənzimlənir, eyni zamanda, milli QHT-lərlə beynəlxalq təşkilatlar arasındakı fərqi yuxarıdakıların müəyyən bir məşvərətçi statusa malik olmasında göstərdik, bu da təbiətinə görə beynəlxalq hüququn əsas subyektinin iradəsinin hüquqi ifadəsidir (əslində söz məşvərət statusu verilməsi yolu ilə QHT-lərin beynəlxalq tanınması ilə əlaqədardır);

- statusun verilməsi faktı və bu prosesi həyata keçirmə mexanizmi mövcud beynəlxalq hüquq normaları ilə təmin edilmişdir;

- beynəlxalq hüquq subyektinə xas olan hüquqi olaraq müəyyən edilmiş digər meyarlara və xüsusiyyətlərə sahib olmaq;

- beynəlxalq hüquqi sənədlərdə əks olunma, xüsusən də Qeyri-hökumət təşkilatlarının beynəlxalq hüquq münasibətlərinin iştirakçısı kimi göstərildiyi BMT Nizamnaməsinin 71-ci maddəsində təsbit edilmə [4, s.20].

G.V.İqnatenkonun göstərdiyi “müstəqillik” kimi bir xüsusiyyətə gəldikdə, müəllif, hüquq subyektliyinin mahiyyətini təyin edərkən, bu əlamətin yalnız dövlətə məxsus olduğunu bildirir. Fəaliyyət göstərən beynəlxalq hökumətlərarası təşkilatlar da törəmədir, bu səbəbdən onların tam müstəqilliklərindən danışa bilmərik.

Beynəlxalq hüquq subyektlərinin hüquqi statusu və ya hüquq qabiliyyəti dairəsi eyni deyil. Hüquq normalarını yaratmaq, tətbiq etmək, habelə beynəlxalq hüquqi məsuliyyətin müxtəlif formaları ilə icrasını təmin etmək bacarığını özündə birləşdirən ən böyük hüquq qabiliyyəti dövlətə məxsusdur.

Beynəlxalq hökumətlərarası təşkilatlar, funksional vəzifələri ilə müəyyən-ləşdirilən beynəlxalq hüququn müəyyən sahələrində normaların yaradılması və

həyata keçirilməsindən ibarət olan onsuz da məhdud (xüsusi və ya funksional) hüquq qabiliyyəti ilə xarakterizə olunur.

Analoji olaraq, dar fəaliyyət göstərən, təbiəti məhdud beynəlxalq QHT-lərin hüquqi qabiliyyətindən danışa bilərik. Beynəlxalq QHT-lər hüquq normaları yaratmaq qabiliyyətinə malik deyillər, lakin digər hüquq subyektliyi elementlərinə malikdirlər - beynəlxalq hüquq normalarının həyata keçirilməsi (icrası) və beynəlxalq hüquq normalarının qorunmasına yönəlmiş fəaliyyətlərdə iştirak (beynəlxalq məcburetmə) edirlər.

Beynəlxalq hüquqda subyektlər öz normalarını özləri yaradırlar, tətbiq olunmasını özləri təmin edirlər, yəni, hüquqi təbiətlərinə görə bir-birindən ayırmağa imkan verən müəyyən funksiyalara malikdirlər.

Dövlət və hüquq nəzəriyyəsinin dərsliyinin müəllifi olan N.Q.Aleksandrova subyektin əsas funksiyaları olaraq aşağıdakıları göstərir: norma (hüquq) yaradıcı; hüquq-icra; hüquq-mühafizə.

Beynəlxalq hüquq subyektlərinin və xüsusən beynəlxalq hökumətlərarası təşkilatların funksiyaları eyni formada həyata keçirilir.

Beynəlxalq hüquq subyektlərinin dairəsi müxtəlifdir, subyektləri statuslarına görə bir-birlərindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir, müvafiq olaraq hüquq subyektlərinin öz funksiyaları fərqlidir və hüquqi təbiəti və xarakteri də fəaliyyət istiqamətindən və məqsədindən asılıdır.

Beynəlxalq QHT-lərin beynəlxalq hüquq münasibətlərində iştirakını xarakterizə edərkən qeyd etmək lazımdır ki, onların mütləq müstəqilliyi yoxdur, fəaliyyətlərində Beynəlxalq QHT-lər nisbətən müstəqildirlər. Onların hüquq və vəzifələri beynəlxalq hüququn digər subyektləri tərəfindən müəyyən edilir.

Beynəlxalq QHT-lər beynəlxalq hüququn digər subyektlərinə xas olan hüquq subyektliyinin bütün xüsusiyyətlərinə malik deyillər.

Beynəlxalq QHT-lər beynəlxalq hüquq normaları yaratmaq və tətbiq olunmasını təmin etmək qabiliyyətinə malik deyillər - qanunvericilik və hüquq-mühafizə funksiyalarına tam sahib deyillər.

Bununla yanaşı, praktik olaraq Beynəlxalq QHT-lərin beynəlxalq münasibətlərdə iştirakının forma və metodlarını təhlil edərək, hüquq yaradıcılığı və hüquq realizə prosesindəki iştiraklarından da danışmaq olar. Bu cür fəaliyyət beynəlxalq hüquq normalarını özündə cəmləşdirən beynəlxalq hüquqi aktların hazırlanması və inkişafı prosesində (hüquqi formalaşmanın ilkin mərhələsində) öz ifadəsini tapır. Beynəlxalq hökumətlərarası təşkilatlarla məsləhətləşmə əlaqələri çərçivəsində Beynəlxalq QHT-lər, hüquq subyektlərinə birbaşa təsir etmək qabiliyyətinə malikdirlər. Beynəlxalq QHT-lər sosial amillərin araşdırılması və beynəlxalq hüquq mövqeyinin formalaşmasına təsirlərinin öyrənilməsi baxımından beynəlxalq hökumətlərarası təşkilatlara kömək edə bilər.

İ.B.Malkina bu cür təsirin əsas yolları olaraq aşağıdakıları göstərir:

- beynəlxalq hüququn subyektlərinə beynəlxalq hüququn müxtəlif sahələrinin beynəlxalq hüquqi tənzimlənməsindəki boşluqların aşkarlanmasında və bu

barədə hökumətlərarası təşkilatların və ya dövlətlərin müvafiq qurumlarına məlumat verilməsində kömək;

- ekspert, elmi, texniki və digər rəylər verməklə hökumətlərarası təşkilatlara qərar və konvensiya layihələrinin hazırlanmasında kömək göstərmək;

- ictimai rəyin formalaşdırılması və onların irəli sürdüyü müqavilə təşəbbüsləri ilə əlaqədar olaraq dövlətlərin və hökumətlərarası təşkilatların diqqətinə çatdırılması;

- beynəlxalq hüququn müəyyən bir sahəsində beynəlxalq müqavilənin hazırlanmasına, qəbul edilməsinə, imzalanmasına və təsdiq edilməsinə ehtiyac barədə dünya ictimai rəyinin formalaşması;

- müəyyən bir beynəlxalq hüquq normasının tətbiqi üçün vacib olan ictimaiyyətin beynəlxalq hüquq şüurunun formalaşması [5, s.23-24].

Beynəlxalq QHT-lərin özlərinin beynəlxalq hüquqi şüurun daşıyıcısı və təmsilçisi olduqlarını unutmamalıyıq.

Bu, Beynəlxalq QHT-lərin birbaşa deyil, dolayı yolla beynəlxalq qanun layihəsi prosesində iştirak etməsi və köməkçi bir funksiyaya sahib olması deməkdir.

Beynəlxalq QHT və icra funksiyalarına sahib olma qabiliyyətini təsdiqləyən faktlar da var. Bu, xüsusilə insan hüquqları, onların təmin edilməsi və ətraf mühitin qorunması ilə əlaqəli hüquq sahəsində özünü göstərir. Beynəlxalq QHT-lər insan haqları pozuntuları ilə əlaqədar məlumatları BMT İnsan Hüquqları Komissiyasının diqqətinə çatdırır, onlarla mübarizə yollarını təklif edir və insan hüquqları və ətraf mühitin qorunması mövzusunda konfransların fəal iştirakçıları kimi çıxış edirlər.

Beynəlxalq QHT-lərin nəzərdən keçirilmiş funksiyası məhkəmə prosesində üçüncü tərəf olma qabiliyyətlərində də özünü göstərir və bu da şübhəsiz beynəlxalq aktların tətbiqinə kömək etmək üsuludur.

Bizə elə gəlir ki, Beynəlxalq QHT-lərin hüquq subyektliyinin müəyyənləşdirilməsi məsələsində beynəlxalq hüquq normalarında təsbit edilmiş kifayət qədər müxtəlif hüquq və öhdəlikləri özündə birləşdirən xüsusi, məhdud əhatə dairəsi olan hüquqi subyektliyi meyarından çıxış edilməsi daha məqsəddəuyğun səslənir.

Bu müddəanın lehinə bir çox mütəxəssislər də fikirlər səsləndirmişdir. Beynəlxalq QHT-lərin beynəlxalq hüquq subyektliyi məsələsinə toxunan həmin müəlliflər əsas hüquq və vəzifələri iki qrupa ayırır:

- əsas ümumi subyekt hüquqları (subyektlərin bütün kateqoriyalarına xas olan) - beynəlxalq hüquq normaları ilə tənzimlənən beynəlxalq münasibətlərdə iştirak etmək, hüquq və vəzifələrini həyata keçirmək və s.

- xüsusi subyektə məxsus hüquqlar (müəyyən bir subyekt kateqoriyasına xas olan) - beynəlxalq hüquq normalarının yaradılmasında iştirak etmək hüququ, diplomatik və konsulluq əlaqələri yaratmaq hüququ daxildir.

Bu vəziyyətdə, Beynəlxalq QHT-lərin əsas ümumi subyekt hüquqlarına sahib olduqları iddia edilir, bu da onların beynəlxalq hüquq subyektliliyinin tanınmasının mümkün olduğunu israr etməyə imkan verir.

Beləliklə, belə bir nəticəyə gələ bilirik ki, yuxarıda göstərilən Beynəlxalq QHT-lərin hüquq subyektliliyi, müəyyən miqdarda hüquq və öhdəliklərə sahib olması Beynəlxalq QHT-lərin mövcud beynəlxalq hüquq qabiliyyətini təsdiqləməyə imkan verir.

İstinadlar:

1. Богатырев В.В. Актуальные проблемы юриспруденции. Сборник научных трудов. Владимир. Вып. 3 . 2002. с. 8
2. Действующее международное право (избранные документы): Уч. Пособие. Отв. Редак. Ю.М. Колосов, Э.С. Кривчикова М.: Издательство МАМП, 2002, с.151
3. Игнатенко Г.В. К вопросу о понятии и классификации субъектов международного права. - Материалы конференции по итогам научно-исследовательской работы за 1968 год. Свердловск. 169, с.213.
4. Колосов Ю.М., Кривчикова Э.С. Международное действующее право (Избранные документы). М.: МАМП 2002 , с. 20
5. Малкина И.Б. Международные неправительственные организации в современном международном праве Автореферат дисс. канд. юр. наук. Казань-2001, с. 23-24.
6. Матузов Н.И., Малько А.В. Теория государства и права: Учебник. М.: Юристъ, 2001, с. 394
7. Международное право: Учебник. Отв. Ред. Ю.М. Колосов, В.И. Кузнецов. М.: Междунар. Отношения, 1994, с.57
8. Международное публичное право. Учебник. Под. Ред. К.Л. Бекяшева. М.1999.С.98
9. Фельдман Д.И., Курдюков Г.И. Основные тенденции развития международного права. Казань: Из-во КГУ, 1974.

ПРАВОСУБЪЕКТНОСТЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ НЕПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ВОПРОСЫ МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Эльнара Мирзаева*

Резюме

Международные неправительственные организации естественно индивидуализированы, потому что они участвуют в международных отношениях как юридические лица. Каждая международная неправительственная организация изолирована извне - своим названием, государственной принадлежностью, уставом и т. д. Международные неправительственные организации не обладают всеми характеристиками правосубъектности, характерными для других субъектов международного права. Международные неправительственные организации не имеют возможности создавать и обеспечивать соблюдение международного права - у них нет полных законодательных и правоохранительных функций. Что касается объема правосубъектности международных неправи-

* Доктор философии по праву, Бакинский государственный университет

тельствственных организаций, здесь мы считаем невозможным признание международных межправительственных организаций в той же степени. Правосубъектность международных неправительственных организаций носит чисто функциональный характер и ограничивается консультативным статусом организации.

Ключевые слова: НПО, международное право, правосубъектность, права и обязанности, правоспособность, волеизъявление, правоотношения, международные организации.

LEGAL OBJECTIVITY OF INTERNATIONAL NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS AND ISSUES OF INTERNATIONAL LEGAL REGULATION

Elnara Mirzaeva*

Abstract

International non-governmental organizations are naturally individualized because they participate in international relations as legal entities. Each international nongovernmental organization is isolated from the outside - by its name, state affiliation, charter, etc. International nongovernmental organizations do not have all the characteristics of legal personality characteristic of other subjects of international law. International non-governmental organizations do not have the ability to create and enforce international law - they do not have full legislative and law enforcement functions. As for the scope of the legal personality of international non-governmental organizations, here we consider it impossible to recognize international intergovernmental organizations to the same extent. The legal personality of international non-governmental organizations is purely functional and limited by the consultative status of the organization.

Keywords: NGO, international law, legal personality, rights and obligations, legal capacity, expression of will, legal relations, international organizations.

* PhD, Baku State University